

ORESTES

naar Euripides

ORESTES
naar Euripides

De Troupe 18, 20, 21 en 22 April 1996

De Troupe 18, 20, 21 en 22 April 1996

Hooggeëerd publiek

Elf jaren geleden stond Joeperdepoep op de stoep bij Huesca. Zijn vriendjes had hij dat jaar leren kennen in deze gezelligste sociëteit van Rotterdam. Het idee om naast het brallen en het brassen ook nog zijn creatieve talenten te tonen was nieuw op Huesca. Zo ging hij aan de slag. En zo geschiedde.

Het is zomer 1995. Druk wordt gezocht naar een toneelstuk met regisseur. In oktober vinden we maar liefst twee regisseurs uit Delft en de Griekse tragedie *Orestes*. Zestien spelers worden na vele audities geselecteerd. Meteen beginnen de repetities: voor de meeste spelers is het de eerste kennismaking met toneel. Vandaar dat de eerste maanden in het teken staan van "leren toneel spelen".

In februari 1996 na de tentamenronde beginnen voor het eerst de repetities voor *Orestes* zelf. Drie maanden lang wordt er drie à vier keer per week gerepeteerd. Ondertussen is ook het produktieteam hard bezig met het ontwerpen van een decor, het maken van een lichtplan, het uitzoeken van muziek, het vinden van kostuums etc..

Het resultaat ziet u vanavond.

Het elfde *tableau de la Troupe* wenst u een prettige voorstelling toe,

Mirjam Postmus
Mandy van Kesteren
Amidé Stevens

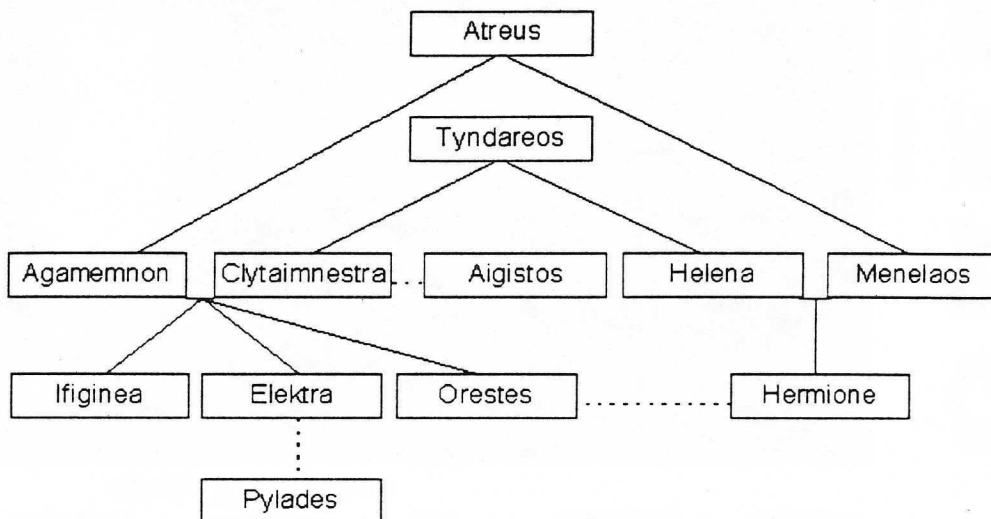
Orestes

Agamemnon wordt bij zijn thuiskomst van de oorlog in Troje vermoord door zijn vrouw Clytaimnestra en haar minnaar Aigistos. Hun kinderen Orestes

en Elektra wreken zich samen met hun boezemvriend Pylades op de moordenaars.

Nu is het volk van Argos het moorden zat. Het komt in opstand en roept de volksvergadering bijeen, waar Orestes en Elektra berecht zullen worden.

Tyndareos, de vader van Clytaimnestra en Helena, wil van deze gelegenheid gebruik maken Orestes en Elektra ter dood veroordeeld te krijgen. De kinderen hopen op de steun van hun oom Menelaos ...

verzamelden zich in Aulis. Zij konden echter niet uitvaren. Agamemnon had namelijk een aan Artemis gewijd hert gedood en uit wraak stond er geen zuchtje wind. Artemis was pas bereid de wind te doen terugkeren als Agamemnon zijn dochter *Iphigeneia* zou offeren. Agamemnon ging op deze eis in. Hiermee haalde hij zich de woede op de hals van zijn vrouw *Clytaimnestra*, de zuster van Helena. Sommige bronnen melden dat Artemis op het laatste moment medelijden kreeg en een hinde in plaats van Iphigeneia op het altaar neerlegde.

De moord op Agamemnon en Clytaimnestra

Hierna volgden tien bloedige jaren van oorlog in Troje die uiteindelijk door de Grieken met de list van het houten paard in hun voordeel werd beslist. Ondertussen had Clytaimnestra Aigistos, de zoon van Thyestes, tot minnaar gemaakt. Bovendien had zij haar dochter *Elektra* uitgehuwelijkt aan een eenvoudige boer en had zij haar zoon *Orestes* verbannen naar Phocis. Agamemnon werd bij zijn thuiskomst hartelijk ontvangen door Clytaimnestra. Eenmaal binnengekomen echter vermoordde zij hem. Eerst wierp ze een net over hem heen en daarna hakte zij op hem in met een dubbele bijl. Met behulp van *Pylades*, een prins uit Phocis, besloten Orestes en Elektra hun vader te wreken. In de stad Argos vermoordde Orestes Clytaimnestra en Aigistos en zo kreeg de vloek op het gelacht van Tantalus weer een vervolg.

De furiën

Als straf voor zijn daad werden de *furiën* op hem afgestuurd. Zij dreven Orestes tot krankzinnigheid. Deze wraakgodinnen zijn oergodinnen. Zij kwamen in het begin van de tijd voort uit het bloed van Ouranos, moeder aarde.

Een andere god die een belangrijke rol speelt in dit stuk is Apollo. Hij is een veel 'jongere' god uit de Griekse mythologie. Volgens sommige bronnen speelt op de achtergrond van het verhaal van Orestes, de gewelddadige overgang mee van het matriarchale systeem naar een patriarchale maatschappijvorm, waarbij de furiën de oude garde en Apollo de nieuwe generatie vertegenwoordigen. De aardse stervelingen zijn daarbij slechts pionnen in hun strijd.

De volksvergadering

Het *volk van Argos* is het moorden zat; het komt in opstand en roept de volksvergadering bijeen, waar Orestes berecht zal worden. Tyndareos, de vader van Clytaimnestra en Helena, wil van deze gelegenheid gebruik maken Orestes en Elektra ter dood veroordeeld te krijgen.

Productie

Regie

Stijn Vriends
Arnoud Snepvangers

Troupe Bestuur

Mirjam Postmus
Amidé Stevens
Mandy van Kesteren

Decorontwerp

Roos van Geffen

Decorbouw

Amidé Stevens
André Eppich
Annemieke Roos
Diane van Zwet
decorverhuisploeg

Kleding

Roos van Geffen
Annemarie Kingma
Barbara Rahn

Licht

Remco van den Heuvel

Geluid

Maarten de Peyper
Michiel Schwartz

Grime

Theo Tekstra

Poster

Roos van Geffen
Marius Eijkelestam

Tekst programmaboekje

Arnoud Snepvangers

Met dank aan:

Rotterdamse Toneelkamer

Stichting Studenten voorziening

Hel Caland Lyceum

Hal4

Lantaren/Venster

Het 24e College van Bestuur

De Diescommissie

Enige achtergronden bij Orestes

Euripides (481-406 v.C.) is naast Aischylos en Sophocles de derde grote Griekse tragicus van de vijfde eeuw voor Christus die ons bekend is. Alledrie hebben in het verhaal van Orestes stof voor een treurspel gevonden. Euripides heeft een verhaal geschreven vol haat, wraak, bloed en recht, maar ook met een duidelijke knipoog naar de waanzinnige situatie waar de figuren zich in bevinden of in begeven hebben.

Naast het zeer herkenbare relaas dat zich op het toneel zal afspelen, spelen er op de achtergrond vele andere verhalen. Sommige van deze mythen zal u kennen en andere niet. Wellicht is uw kennis van de mythologie wat vervaagd met de tijd. Daarom wordt hieronder uit het bonte palet van de Griekse mythen en sagen een korte beschrijving gegeven van die verhalen die voor dit toneelstuk relevant zijn.

De vloek van het geslacht van Tantalus

Tantalus

Niemand stond zo hoog aangeschreven in de gunst der goden als Tantalus, de koning van Lydië, volgens anderen van Phrygië. Hij was een zoon van Zeus. Zeus schonk hem van zijn kennis en liet hem aanzitten aan de tafel van de Olympische goden.

Tantalus werd echter overmoedig. Hij verraadde de geheimen die Zeus hem toevertrouwde en stal nectar en ambrozijn om het zijn aardse vrienden te laten proeven. Hij beging nog een vreselijker misdaad: toen de goden weer bij hem te gast waren wilde hij de alwetendheid van de goden op de proef stellen. Hij doodde zijn zoon Pelops en zette diens vlees aan de goden voor. Zij weigerden deze maaltijd. Alleen Demeter was nog zo ontgaan door de schaking van haar dochter Persephone dat zij een hapje uit de schouder nam. De goden gaven Pelops zijn oude gedaante weer terug. Het ontbrekende stukje in zijn schouder werd met ivoor aangevuld. Tantalus daarentegen werd vreselijk gestraft. Hij werd verbannen naar de Tartaros, waar hij te midden van overvloed, eeuwigdurend gebrek lijdt.

Hij staat daar in een meer maar kan het water niet bereiken; steeds als hij voorover bukt wijkt het water. Takken van vruchtbomen, beladen met rijpe vruchten, raken telkens zijn schouders, maar wanneer de hongerlijder zijn hand uitstrekt om ervan te plukken waait de wind de takken omhoog. Volgens sommige overleveringen wordt hij ook gefolterd door vreselijke angst; boven zijn hoofd hangt een reusachtig rotsblok, dat elk ogenblik naar beneden kan vallen.

Pelops

Pelops werd uit Lydië verdreven en kwam in het zuidelijke schiereiland van Hellas dat later naar hem Peloponnesos zou heten. In het westen daarvan woonde een koning Oinamaos met zijn zeer mooie dochter Hippodameia. Nu had een orakel voorspeld dat de koning zou sterven op de dag dat zijn dochter trouwde. Dit beviel hem geenszins en hij bedacht een plan. Hij daagde de mannen die naar haar hand dongen één voor één uit tot een wagenren. Alleen diegene die won zou zijn dochter tot vrouw krijgen en het rijk regeren, de verliezers zouden hun verlies met de dood moeten bekopen. Aangezien Oinamaos een stel onsterfelijke paarden

van Poseidon bezat, maakte geen van de kandidaten de geringste kans. De koning gaf iedere mededinger een royale voorsprong en bracht zelfs een offer aan Zeus voordat hij startte. Moeiteloos haalde hij de ongelukkige dan in en trof hem in de rug met zijn lans.

Dertien jonge mannen waren reeds gevallen toen Pelops ten tonele kwam. Hij besloot gebruik te maken van een list. Hij beloofde de wagenmenner van Oinamaos, Myrtilleus genaamd, de helft van het rijk als deze de aspennen verving door staafjes was. In de wedstrijd reed Pelops vooruit, Oinamaos bracht zijn offer en spoedde daarna de uitdager achtema, maar net toen hij zijn lans in de rug van Pelops wilde werpen, vielen de wielen van de as, kwam hij vast te zitten in de teugels en werd de koning door zijn eigen paarden te pletter gesleurd. De voorspelling van het orakel was zo uitgekomen: Oinamaos verloor zijn leven op de dag dat zijn dochter in het huwelijk trad. Pelops verwierf zich met de overwinning de vrouw van zijn dromen en een koninkrijk. Aan de belofte aan Myrtilleus wilde hij zich echter onttrekken; op een wandeling langs de kust stootte Pelops hem van een klif in zee. Neerstortend vervloekte

Myrtilous Pelops en zijn hele geslacht.

Atreus

Pelops had twee zonen, Atreus en Thyestes. Thyestes verleidde de vrouw van Atreus. Atreus nam wraak op een gruwelijke manier: hij slachtte de kinderen van Thyestes en zette hem die tijdens een maaltijd voor. Het enige kind van Thyestes dat aan dit lot ontsnapte was *Aigistos* die voorbestemd was de reeks rampen die het geslacht van Tantalus trof voort te zetten.

De Trojaanse oorlog

De Trojaanse oorlog is de belangrijkste episode die uit de Griekse mythen en sagen bewaard zijn gebleven. Er zijn vele bronnen, strekkend van Griekse tragedie dichters uit de vijfde eeuw voor Christus, waaronder Euripides, tot Romeinse schrijvers uit veel latere tijd. Veel van de gebeurtenissen zijn ons bekend geworden door de twee grote epische gedichten van Homerus, de *Ilias* en de *Odyssee*.

Het Parisoordeel

Aanleiding tot de oorlog van Troje was de ruzie die ontstond op het huwelijk van Peleus en Thetis, volgens anderen Prometheus en Thetis. Alle goden waren daarvoor uitgenodigd behalve Eris de godin van de twist. Als wraak wierp zij een appel naar binnen met daarop de tekst: "Voor de Schoonste". Hera, Athene en Aphrodite eisten de appel op en vroegen Zeus een oordeel te geven. Zeus paste ervoor te beslissen wie de mooiste was en liet het oordeel over aan een sterveling: Paris uit Troje. De drie godinnen trachtten Paris om te kopen. Hera beloofde rijkdom en macht, Athene militaire kunde en wijsheid en Aphrodite de liefde van de mooiste vrouw op aarde. Paris ging op dit laatste aanbod

in.

Helena geschaakt

De mooiste vrouw op aarde was zonder enige twijfel *Helena*. Zij was echter op dat moment reeds getrouwd met *Menelaos*, de koning van Sparta en de zoon van Atreus. Er deden bovendien verhalen de ronde als zou Helena niet het kind zijn van *Tyndareos*, de vroegere koning van Sparta, maar van Zeus die haar moeder Leda in de gedaante van een zwaan had geschaakt. Toen Paris bij Menelaos en Helena op bezoek was, zorgde Aphrodite ervoor dat Helena verliefd werd op hem. Hij nam haar en vele gouden en zilveren voorwerpen heimelijk mee naar Troje. Dit gedeelte van het verhaal is echter onduidelijk. Sommige schrijvers beweren dat Helena tegen haar wil werd ontvoerd en er is zelfs een versie waarin ze helemaal niet naar Troje gaat en de Grieken tien jaar vechten voor een hersenschim.

Menelaos en Agamemnon

Nadat Menelaos het bedrog had bemerkt, riep hij de Griekse vorsten op met hun legers ten strijde te trekken tegen Troje. De belangrijkste daarvan was zijn broer *Agamemnon*, de koning van Mycene. De Griekse troepen

rolverdeling

Orestes

Zoon v Agamemnon & Clytaimnestra
Roeland Prins

Elektra

Zus van Orestes
Laura Borghols

Agamemnon

Koning van Mycene
Boudewijn Hoek

Clytaimnestra

Vrouw van Agamemnon
Loes van Herwijnen

Aigistos

Minnaar van Clytaimnestra
Paul Eijkemans

Menelaos

Broer van Agamemnon
Willem Asselbergs

Helena

Vrouw v Menelaos; Zus v Clytaimnestra
Henriëtte Pluim

Tyndareos

Vader van Helena en Clytaimnestra
Walter Kooijman

Hermione

Dochter van Menelaos en Helena
Barbet van de Hoeven

Pylades

Vriend van Orestes
Bas Mouton

Thalpybios

Burger van Argos
Boudewijn Hoek

Diomedes

Burger van Argos
Tjerk Faas

Idomeneos

Burger van Argos
Amidé Stevens

Latinus

Burger van Argos
Paul Eijkemans

Heraut

Omroeper
Willem-Jan Kemmeren

Phrygier

Slaaf van Helena
Willem-Jan Kemmeren

Apollo

Zoon van Zeus, Olympische god
Tjerk Faas

Poortwachters

Amidé Stevens, Martijn Graat, Walter Kooijman

Furiën / Buurvrouwen

Godinnen van de wraak
Burgers van Argos
Helma van Grevenstein, Henriëtte Pluim, Saskia van den Eerenbeemt, Babet van der Heijden, Loes van Herwijnen

Soldaten

Bewakers van Argos
Paul Eijkemans, Willem-Jan Kemmeren, Tjerk Faas, Boudewijn Hoek